

ČECH S NEJVYŠŠÍM IQ

Jen hlupák
chce být
nejchytřejší

Oficiálně nejchytřejší Čech nepůsobí jako robot, nechrlí ze sebe tisíce informací či pouček, jeho řeč není prošpikována stovkami latinských a nesrozumitelných výrazů, a dokonce se ani nevyhýbá lidem. Při osobním setkání je PaedDr. KAREL KOSTKA (60), MBA, Ph.D., vzděláním učitel, prostě jenom velmi milý. Fakt, že když si před nějakými patnácti lety nechal změřit IQ a testy inteligence u něj opakovaně ukázaly hodnotu přes 200 bodů, ho nechává úplně chladným - a to přestože průměr v populaci je 100, IQ přes 130 mají jen 2 % lidí na světě a např. Albert Einstein měl IQ 170... Už roky vede soukromé školy ve Vsetíně, píše knihy a maluje pod pseudonymem Cubeca.

■ **Oficiální testy organizace Mensa, která sdružuje lidi s nadprůměrnou inteligencí, vám naměřily IQ 206. Jaké to je, být označován za nejchytřejšího člověka v zemi?**

Já to nějak osobně nevnímám. Kdyby se toho nechtyli novináři, ani by se o tom nemluvilo.

■ **Neříkejte, že vám to ani trochu nezměnilo život.**

Jako doma s manželkou a podobně? (smích) Vůbec ne. Ale protože mi tady v ředitelně (rozhovor probíhal na soukromé Střední škole Kostka ve Vsetíně, pozn. red.) visí na stěně i tenhle glejt, tak si ho dva studenti vyfotili a poslali do médií. Můj přístup k životu to ovšem nezměnilo.

■ **Proč jste si tehdy vůbec IQ nechal oficiálně měřit?**

Otvírali jsme nový obor gymnázium a někde jsem četl, že v Brně nabízejí oficiální měření IQ. Na testování jsem zajel, abych zjistil, zda budu novým studentům intelektuálně stačit. No, dopadlo to docela dobře. Pak jsem byl kvůli dosaženému výsledku pozván ještě na několik testování k psychologům, a o něco později přišla i pozvánka do Spojených států, kde mě chtěli dál analyzovat, což jsem odmítl. Role pokusného králíka mne nelákala. Protože jenom hlupák touží být nejchytřejším. Můj primární zájem nebyl porovnávat svoje IQ s ostatními, ale jen si ověřit, zda budu mentálně stíhat s budoucími gymnazisty.

■ **Lidé s vyšším IQ mívají zpravidla vyšší vzdělání, lepší práci. Dokonce i vesměs nadprůměrně vydělávají. Často jim ale něco jiného zase chybí. Ekonom Jay Zagorsky doložil, že u lidí s IQ nad 140 je oproti běžné populaci až dvojnásobné riziko, že překročí limit na své kreditní kartě - jsou často tak pohlceni svým oborem, že věci „reálného života“ prostě nevnímají. Věhlasný psycholog Daniel Goleman navíc řekl, že za vším, co člověk dokáže, je 20 % IQ a 80 % EQ - tedy emoční inteligence, schopnost jednat s ostatními lidmi. S tím koresponduje i výzkum londýnské Middlesex University z roku 2010, jenž ukázal, že mimořádného kariérního úspěchu v dospělosti ze sledovaných dvou stovek geniálních dětí dosáhlo jen šest. Navíc u nich bylo o dost vyšší procento rozvodů či alkoholismu. Géniové také často trpí samotou, špatně si hledají partnery a přátele. Podle psychologů si totiž rozumíme jen s lidmi, kteří mají IQ plus minus do 20 bodů jako**

my... Vy jste ale ženatý, máte tři děti, a ani jinak na vás nic „divného“ nepozorují.

To mě těší, děkuji. Možná zbytečně slučujeme slovo „chytrý“ se slovním spojením „vysoké IQ“. Vyšší inteligence neznamená, že by člověk měl více vědomostí, znalostí nebo

„Zjišťoval jsem, zda budu studentům intelektuálně stačit.“

dovedností. Podstatné je, že by měl mít větší představivost, a do jisté míry i tvořivost. Intelligenční kvocient se měří často takzvanou Ravenovou maticí (mimoslovní test abstraktního uvažování, který vyvinul John C. Raven

▼ **Film Rain Man (1988; držitel čtyř Oscarů) je o dvou bratřech, z nichž ten starší (Dustin Hoffman; mladšího hraje Tom Cruise) trpí autismem. U lidí s velmi vysokým IQ se mohou vyskytovat podobné emoční „nedostatky“. Nejde ale jen o autisty. Nejhorší, s čím se musí lidé s vyšším IQ často potýkat, je fakt, že pro ostatní jsou „divní“. Podle psychologů si totiž rozumíme jen s lidmi, kteří mají IQ v rozmezí plus minus do 20 bodů jako my. Průměrné IQ je přitom 100 bodů - 68 % z nás se pohybuje v pásmu 85 až 115 bodů, 95 % lidí se vejde do rozmezí 70 až 130. IQ 130 a víc má jen každý padesátý. O vztazích a naší pozici ve společnosti navíc více než IQ rozhoduje EQ, inteligence emoční.**

v roce 1936 - respondenti vybírají geometrické obrazce, které správně doplní větší obraz; testuje se tak pochopení komplexnosti vzorů, schopnost ukládat, vybavovat si a spojovat informace a podobně, pozn. red.). Tímto testem na světě už prošly desítky milionů lidí, nabízí poměrně dobré srovnání. Existují ale i jiné teorie a testy, jež nepočítají jenom s jedním druhem inteligence, třeba ty od Howarda Gardnera (profesor na Harvardově univerzitě, který rozlišuje osm druhů inteligence, mj. logicko-matematickou, pohybovou, lingvistickou atd., pozn. red.). Někdo je prostě více zaměřený matematicky, jiný verbálně, a další má třeba vysokou sociální inteligenci, jež mu umožňuje skvěle číst v ostatních lidech, v jejich reakcích, a navazovat spolupráci a nekonfliktní vztahy.

Vyšší inteligence neznamena, že by člověk měl více vědomostí nebo znalostí. Podle Karla Kostky jde především o to, že takový člověk má větší představivost a do jisté míry i tvořivost.

■ **Takže automaticky neplatí, že lidé s velmi vysokým IQ mají problémy třeba s mezilidskou komunikací?**

Lidé s vyšším IQ mohou mít problémy sociálního rázu. Často je u nich diagnostikován třeba Aspergerův syndrom nebo jiné poruchy autistického spektra. Bojují s emocemi a mohou se ze společnosti vyčleňovat a ne úplně ji chápat.

■ **Můžete to vysvětlit?**

Když někde Bůh nadělí více, jinde maličko ubere. Často to vidíte u těch nejinteligentnějších lidí třeba na poruchách osobnosti, poruchách učení, depresích. Ze své praxe ve školství vím, že někteří neúspěšní jedinci jsou studenti s velmi vysokou inteligencí. Narážejí ovšem na nepochopení, mají jiné vidění světa, nerozumějí si s pedagogy, provokují, nezapadnou do kolektivu, nejsou schopni fungovat v určitém řádu, systému, v čase. Stávají se kverulanty, které je těžké zvládnout. Situace se lepší, ale v minulosti kvůli nepochopení spousta velice nadaných studentů v nastaveném vzdělávacím systému neuspěla. Byli paradoxně považováni za neinteligentní a nevzdělavatelné. A ještě jedna věc: Bez informací a procvičování samotná inteligence k úspěchu nestačí.

■ **Jak to myslíte?**

Často se mluví o intelektu a inteligenci. Tyhle pojmy se jakoby směšují. Intelekt je predispozice k myšlení a usuzování. Inteligence se projevuje intelektovým výkonem a představuje schopnost a míru abstraktního myšlení, řešení problémů, učení či adaptace. Je jedno, jestli jste ředitel školy, či děkan fakulty, ale pokud nezatěžujete mozek, k ničemu nedospějete. V principu mozek funguje jako sval, je potřeba ho neustále namáhat. Když

ho nebudete trénovat, krmit informacemi, nápady a myšlenkami, zakrní.

■ **V jednom z rozhovorů jste zmiňoval, že máte dar řešit věci intuitivně. I samotné IQ testy. Že nejde o nějakou obrovskou hromadu znalostí, kterou byste disponoval a v hlavě přenášel.**

Intuice mi dodnes vrtá hlavou. Dám na ni mnohem více než na rozum. Je zvláštním druhem vědění, vycházejícím z nevědomí, z globální inteligence, a připomíná záblesk s návodem, jak si poradit s řešením problému. Zvládnete jej, ani vlastně nevíte jak.

„Na intuici dám mnohem víc než na rozum.“

■ **A co to znamená?**

Že to první, co vás napadne, bývá často správné, pokud se spolehnete právě na intuici. Ona vám poskytuje nápovědu. Občas doporučuji studentům, ať dají na intuici i v jiných případech než při řešení zapeklitých problémů. Jestli chtějí s někým kamarádit nebo třeba randit, pak intuice je v tomto ohledu mnohem lepší vodítko než rozumné zvažování.

■ **Zajímavé...**

Jsem zastáncem filozofie, že nikdo z nás není starý třicet, čtyřicet nebo padesát let.

Každý z nás je starý desítky tisíc let, možná i mnohem déle. Historii lidského bytí se všemi zkušenostmi máme vloženu hluboko ve svém nevědomí, předávaném z generace na generaci.

■ **Myslíte třeba atavismy, které v každém vyvolají shodné pocity? Například zírání do ohně nebo na hvězdné nebe? Nebo strach z hadů a pavouků a podobné věci, které v našich genech prostě zanechali předci?**

Třeba. Jsou to zakódované informace, které tu a tam problesknou z hlubin nevědomí do vědomí ve formě podivných archetypálních vzpomínek a myšlenek. Můžeme na ně přitom nahlížet v jiném a modernějším ohledu, než to dělal Platon či C. G. Jung. Třeba v souvislosti s otázkami moderního digitálního věku.

■ **Jak?**

Mluvím o zřejmě nejdůležitějším předělu v celé historii naší civilizace. O digitálních technologiích, jež nás obklopují a pohlcují. O křemíkové inteligenci, kterou jsme stvořili.

■ **Myslíte umělou inteligenci?**

Ano. Uvědomujeme si, kolik času trávíme ve virtuálním světě sociálních sítí, počítačových aplikací, jak často žijeme životy jiných lidí či hrdinů počítačových her? Občas si říkám, že jde o začátek rituální sebevraždy lidstva. Příjemný a ohromující, a tak se do něj bezhlavě vrháme. Naše schopnosti a dovednosti přepouštíme stro-

▲ **V klasické škole je student za chybu trestán, typicky špatnou známkou. „Přitom právě chyba je velmi pozitivní prvek a nástroj pro poznávání světa. Prostřednictvím chyby se nejvíc naučíme,“ tvrdí pedagog Karel Kostka.**

žům, což nám převrací životy. Necháváme se dobrovolně zotročovat stále promyšlenějšími digitálními technologiemi, a ono nás to zotročení baví, v mnoha ohledech nám totiž pomáhá, obohacuje a usnadňuje život. Jenomže lidé jsou stádovými a společenskými živočichy, a jedinec je závislák – inspiruje se ostatními. Když něco dělají všichni, musí to být přece správné a bezpečné! Přitom už dnes by při velkém blackoutu (*totálním výpadku elektřiny, pozn. red.*) společnost kolabovala. Nefungovaly by systémy armády, policie, nemocnic, ale třeba i vodáren a tepláren. Vše dnes visí na funkčnosti digitálního řízení a čím dál více se do všech oborů prosazuje umělá inteligence. Kdybychom přišli o elektrický proud, pak se mezi sebou pomalu už ani nedomluvíme.

■ Ano, totální závislost...

Jde o tak velký předěl ve vývoji civilizace, že si musíme klást otázky, zda ho ustojíme. S profesorem Bártou (*známý Egyptolog Miroslav Bárta, pozn. red.*), který na spoustu těchto věcí upozorňuje, jsme se spolu na jednom semináři v Olomouci shodli, že křemíková inteligence není nic jiného než pokročilá statistika. Prostě tanec jedniček a nul. Problém je v tom, že naše vlastní uhlíková (organická) inteligence je nevypočitatelná a občas také nevyzpytatelná. Umělá vypočitatelná je, i když někdy zlobí. Jsou to diametrálně odlišné struktury a systémy a my si libujeme, jak nám hezky dohromady prorůstají. V určitých věcech už umělá inteligence daleko převyšuje tu naši přirozenou.

▼ **Umělá inteligence je rychlá a vesměs bezchybná. Nemá ovšem emoce, které u lidí stojí za drtivou většinou jejich rozhodnutí. A tenhle střet dvou světů je podle Karla Kostky největší problém. Snímek je z hollywoodského thráku *Já, robot*, kde hlavní hrdina (Will Smith) nesnáší roboty právě pro jejich strojovou logiku.**

Logicky se může stát, že ji potlačí úplně. A to nemluvíme o kvantové mechanice a kvantových počítačích.

■ Ale k něčemu to přece může být dobré. Usnadňuje to a zrychluje práci. Nebo třeba samořiditelná auta, ta mohou odvrátit spoustu úmrtí na silnicích.

Teď jste mi dal krásný příklad. Jsou situace, kdy ani sebelépe naprogramované auto samo nic nevymyslí, nedostane nápad, utopí se v předepsaných algoritmech. Třeba když vám do cesty skočí malé dítě a křemíková inteligence bude muset vmžiku rozhodnout, zda s nějakou pravděpodobností zabít vás jako pasažéra stržením volantu, nebo to dítě.

„Každý z nás je starý desítky tisíc let.“

■ Podobná situace je základní zápletkou filmu *Já, robot* na motivy románu spisovatele Isaaka Asimova. Hlavní hrdina nemá rád roboty, protože při bouře jeden z nich z řeky zachrání jeho, a nikoliv malou holčičku, která má matematicky menší šanci na přežití.

To je přesně ono. Člověk má totiž instinkty a emoce a intuitivně zareaguje na neočekávanou situaci tak, že ji zvládne. Stroj jen spočítá, že když to s vámi narve do skály, máte určitou míru pravděpodobnosti na přežití, a když srazí děvče, ta má míru nižší. Podle toho zareaguje.

Řidič nepočítá, ale spontánně ve zlomku sekundy vyhodnotí a zohlední, že dítě má celý život před sebou, a raději obětuje sebe. Emoce jsou v tomto případě rychlejší než racionalita, navíc jsou podloženy zkušeností prapředků. V tom spočívá rozdíl mezi organickou oduševnělou inteligencí uhlíkovou, podloženou historickou zkušeností, a chladnou inteligencí křemíkovou, podloženou kvantitativními ukazateli.

■ Když jsme se bavili o sociálních problémech superinteligentních lidí a jejich potížích s emocemi, není to svým způsobem přirovnatelné?

Je. Viděl jste velmi povedený seriál České televize *Kukačky*?

■ Ano, o výměně dětí v porodnici.

Jeden hošík měl poruchu autistického spektra a byl neobratný v oblasti sociálních dovedností, komunikace a představitosti. Přitom exceloval v rozumových a paměťových schopnostech. Ten druhý byl „opačný“. Spontánní a komunikativní. Z psychologického hlediska jsme každý namíchaný z jiného těsta. Rozdíly jsou sice nepatrné, ale právě ty souvisejí s naším vnímáním světa a existence. Často si myslíme, že když rozumíme řeči, stačí nám poslouchat slova, abychom porozuměli. Chytřejší člověk zapojí i zrak, obohatí komunikaci o pozorování a vizuální představivost, doplní slova o obrazy. No, a ještě chytřejší a dovednější jedinec zapojí vedle sluchu a zraku i srdce, což je ještě vyšší komunikační úroveň. Vnímá tak i emoce a empaticky načítá nejenom člověka, ale i jeho okolí.

■ Když tady tak sedíme ve vaší ředitelně, zakládal jste v roce 1991 soukromou střední školu (a po ní i mateřskou, základní a vy-

Ve virtuálním prostředí na sociálních sítích nebo v počítačových aplikacích a hrách trávíme denně několik hodin. „Vůbec si neuvědomujeme, že předáváme svoji výkonnost a schopnosti umělé inteligenci. Jako lidstvo pácháme rituální sebevraždu,“ tvrdí Kostka.

sokou školu) právě proto, abyste poskytli prostor i dětem, které jsou taky tak trochu „jiné“?

Působil jsem na přelomu 80. a 90. let dva tři roky jako ředitel na státní škole. Chtěl jsem některé věci změnit, ale šlo to velmi ztuhla. Do postupů a vztahů usazených třicet let se velmi špatně sahá. Nemám rád konzervativní školy založené na paměťovém učení (*biflování nazpaměť, pozn. red.*). Dávám přednost školám, které respektují osobnost a mají širší mantinely. I proto jsme tehdy založili jednu z vůbec prvních soukromých škol v zemi. Chtěli jsme studentům poskytnout větší prostor a svobodu právě pro osobnostní růst.

■ **Můžete nějak popsat ten rozdíl?**

Třeba práce s chybou. V klasické škole se za chybu student trestá špatnou známkou, po níž následuje stres, úzkost a sebepodceňování. Přitom právě chyba je velmi pozitivní prvek a nástroj při poznávání světa. Prostřednictvím chyby se nejvíce naučíme. Když s chybou pedagog umí pracovat, je jeho výuka efektivní. Všichni děláme chyby, jde o to, poučit se z nich a neopakovat je. Proto v naší škole mají studenti příležitosti k opravám, aby jim jeden neúspěch neotrávil chuť po vzdělávání.

■ **Patříte do velmi malé skupinky lidí, kterým na světě naměřili IQ přes 200. Přednášíte na univerzitách v Česku i v cizině, máte**

status hostujícího profesora filozofie na Pařížské univerzitě ve Francii. Nikdy vás to nelákalo pryč ze Vsetína?

Absolutně ne. Ve Vsetíně jsem doma, založili jsme tu střední školu a dnes máme komplex zahrnující i mateřskou školu, základní uměleckou školu a Fakultu společenských studií Vysoké školy Humanitas zaměřenou na výuku psychologie a pedagogiky. Školy fungují pod značkou Kostka nedaleko centra Vsetína. Před pandemií jsem se studenty absolvoval řadu zahraničních stáží a běžně jsem trávil tři měsíce v cizině. Víte, všude je krásně, ale ve Vsetíně mám kořeny, jsem tady rád a naprosto spokojený.

■ **Pod pseudonymem Cubeca jste napsal řadu románů, jež vycházejí i v angličtině, a jako Cubeca malujete také obrazy. Proč zrovna tohle jméno?**

Náhoda. V roce 2001 jsem byl v New Yorku a vystavoval své obrazy ve čtvrti Soho. Galerista ale ještě před výstavou prohlásil, že pro Američany bude příjemné Kostka nerosozumitelné. Proto vymyslel slovní hříčku CUBE, anglicky „kostka“, a přidal CA ze španělského Carlos, jak mě oslovoval. Takže dohromady Cubeca. Pod tímto pseudonymem píšou od té doby i knihy.

Josef Hympl

INZERCE

scJohnson
A Family Company

**RADĚJI POČÍTEJTE
KILOMETRY NEŽ
KOMÁŘÍ ŠTÍPANCE!**

turistika

stanování

rybaření

**VYSOCE ÚČINNÝ
REPELENT**

- proti komárům, i tygrím a tropickým
- proti klíšťatům
- proti bodavým mouchám (ovádům)